

Så såldes de sista svenska slavarna

Hamnmotiv från Gustavia. Målad efter Norges union med Sverige 1814. Öltemålning, okänd konstnär. Sjöhistoriska museet

Sverige var ett av de sista länderna i Europa som avskaffade slaveriet, 14 år efter Storbritannien och de andra kolonialmakterna.

Efter årslånga utredningar och sega debatter i riksdagen anlände sommaren 1846 en statlig kommission till den sista svenska kolonin, Saint Barthélemy i Västindien för att friköpa de sista svenska slavarna.

Kolonin hade då 2 497 invånare av vilka 595 var slavar. För slavarna gällde andra lagar än för övriga invånare. En slav som begick ganska små brott skulle piskas av kronans bödel för att bestraffningen skulle ske på ett fackmässigt sätt. Gravida kvinnor som liggande piskades på ryggen skulle ha en grop för magen, inte för att man brydde sig om kvinnan så mycket, som om det för slavägaren så värdefulla hon hade i magen. Slavar var värdefulla.

Svenska handelsmän var, trots allt, rätt blygsamma på den internationella slavmarknaden. Seriösa amerikanska forskare har identifierat totalt 34 941 slavtransporter över Atlanten. I den basen fanns tio rent svenska skepp. Om svenska köpmän hade slavar på totalt ett 50-tal skepp, så var den svenska andelen 0,14 procent av samtliga transporter. Om tio av dem var svenskbyggda utgjorde den svenska delen av världshandeln med slavar 0,2 promille.

Även om slavskeppen inte var svenska så var slavhandeln tillåten på den svenska kolonin ända till 1846. Svenskarnas inställning till de svarta slavarna var inte annorlunda än andra européers vid denna tid.

Den siste svenske kyrkoherden på ön Carl Adolf Carlsson skrev att "negern sådan jag i Västindien haft tillfälle att observera honom är knappt till hälften människa; resten är apa och tiger."

Till och med djuren skyr dem, påstod kyrkoherden - därför kan "negrer utan problem bada i hajrika vatten. Negern är såsom slav ödmjuk och ofta trogen sin herre, men såsom fri är han den övermodigaste och egenkäraste varelse på jorden."

Det krävde årslånga debatter i riksdagen innan ledamöterna kunde enas om hur de svenska slavarna skulle befrias. Bönderna i riksdagen ansåg att den svenska allmogen hade det värre än slavarna. Våra egna fattiga är nära att frysa och svälta ihjäl under kalla vintrar "då däremot inbyggarna på S:t Barthélemy har en evig sommar" (Jöns Persson, Värmland.)

Till slut bestämdes det att svenska staten skulle köpa ut slavarna. En tremannakommission begav sig till ön och så började affärerna.

De tre utsända statliga tjänstemännen och två representanter för de lokala slavägarna skulle gemensamt bestämma priset för varje slav. Granskningen ägde rum i den gamla slavboden nere vid hamnen. Slavens namn, ålder, födelseort, ägarens namn, priset ägaren begärt och det pris som betalades antecknades noggrant. Protokollen finns i Riksarkivet i Stockholm.

Varje slav fick ett slutbetyg på en fyrgradig skala. Very Good, Good, Passable, Bad.

Eftersom slavägarna var två mot de tre utsända herrarna från Stockholm, var det alltid de utsända som vann budgivningen. Deras prispförslag låg alltid under slavägarnas krav. Svenska staten inlöste slavar för i medeltal 228 riksdaler och 98 skilling per styck, vilket var en ganska stor summa pengar. För 228 riksdaler kunde en svensk bonde det året köpa fyra oxar.

Den 15 januari 1847 värderade kommittén en mycket ung slav, Rosalie. Hon var bara 20 dagar gammal. Ägaren, slavhandlaren Gustaf Ekerman begärde 20 piastrar. Han fick 18 för spädbarnet. För den summan kunde han köpa 7 flaskor av den finaste franska konjaken.

Den 9 oktober 1847 var samtliga 523 slavar friköpta och slaveriet för alltid förbjudet på Saint-Barthélemy. Befrielsens dag hälsades med salut från garnisonen på ön och slavarna skickade ett brev till kung Oscar I som tackades för att han "lyft oss från en ställning som enbart varor och djur och upphöjt oss till mänsklig värdighet."

Det är oklart hur många av de frigivna som förstod vad de skrivit under på det svenska brevet. 95 procent av öns befolkning kunde varken läsa eller skriva överhuvudtaget, ännu färre talade svenska.

Visste du att ...

Handeln gick åt öster först

... arabiska slavhandlare förde cirka 18 miljoner svarta slavar karavanvägen från Västafrika till Nordafrika och Mellanöstern? Den handeln pågick flera hundra år innan européerna började skeppa 12, kanske 20, miljoner slavar till Nord- och Sydamerika, ingen vet exakt hur många. Cirka en femtedel eller fyra miljoner människor omkom under resorna.

Kungen fick en fjärdedel

... totalt beräknas 5 334 slavar ha förts från Afrika till den svenska kolonin under svensk flagg? Den svenska slavhandeln drevs mest energiskt av handelshuset Röhl & Hansen och Lars Kåhre & Co. I tullens papper registrerades slavar som "Nya Negrar". Även brittiska och danska skepp seglade på kolonin. Gustav III hade 25 procent på slavhandeln.

Han ville förbjuda slavhandeln

... det var diktaren, historikern, filosofen och riksdagsmannen Erik Gustaf Geijer som lade fram en motion mot slavhandeln? Det skedde den 5 september 1840. Det tog sex år innan beslut kunde fattas och sju år innan slavar var fria. Sverige var det sista landet i Västindien som befriade sina slavar.